

2023/2024

EU i undervisningen

Inspirationsmagasin for grundskoler og ungdomsuddannelser

Hvordan vil krigen i Ukraine forandre EU?

Inspirationsartikler ★ Nye rollespil fra DEO ★ Efteruddannelseskurser i hele landet
★ Folketingets EU-Oplysning ★ EU på erhvervsuddannelserne ★
Oplæg i Europa-Huset ★ Aktiviteter for unge ★ Europæiske studierejser i egen region

EU i undervisningen

Inspirationsmagasin for grundskoler og ungdomsuddannelser

Redaktører:
Kasper Tonsberg Schlie
og Amanda Hersbøll

En stor tak til skribenterne:
Johanne Bie Larsen, Janus Nilsson,
Bodil Marsden, Karina Skydsgaard,
Julie Arnfred Bojesen, Asbjørn Frier,
Ricki Thanning og Annie Grim Balsen.

Forsidefoto:
Philippe BUISSIN, © European Union 2023

Udgivet af:
Demokrati i Europa Oplysningsforbundet
– DEO. Udgivet august 2023.

DEO
UNDERSVNING

Dette magasin har modtaget støtte
fra programmet Jean Monnet Teacher
Training under Erasmus+.

Alle materialer i magasinet kan frit
benyttes til undervisnings- og efter-
uddannelsesformål. Gengivelse eller
reproduktion af materialet er ikke tilladt
uden tilsagn fra udgiveren.

DEO har ikke ejerskab over artikler,
der henvises til i inspirationsmaterialet.
Hvis de anvendes i undervisningen,
skal det derfor ske under hensyn til
gældende regler om ophavsret.

Dette magasin kan tilgås digitalt via
undervisning.deo.dk/efteruddannelse

Indholdsfortegnelse

Krisen over dem alle vil transformere EU	Side 3
En ny europæisk virkelighed – IP og EU efter Ukraine	Side 4
Virker EU's sanktioner mod Rusland?	Side 6
Gælder alle kneb, når energikrisen kradsler?	Side 8
Forsvarsforbeholdet ét år efter: Hvad gør Danmark i EU?	Side 10
Unge ukrainere former fremtidens Europa	Side 12
Nye historiske rollespil til undervisningen om EU	Side 14
Nyt fra Folketingets EU-Oplysning	Side 16
EU-Parlamentets kontor i Danmark	Side 17
Tag på EU-studietur i egen region	Side 18
EU på erhvervsuddannelserne	Side 20
DEO Ung	Side 22

Krisen over dem alle vil transformere EU

Det har længe været et mantra, at EU udvikler sig gennem kriser. Der er da også masser af eksempler, der kan underbygge den påstand: Finanskrisen i 2009, flygtningekrisen i 2015 og corona-pandemien i 2020 rystede alle unionen i sin grundvold og pressede institutionerne til at reformere systemet og gå længere, end man tidligere troede muligt for et politisk samarbejde, der ellers er kendt for at være trægt og bureaukratisk. Kriser vender den normale politiske logik på hovedet og sætter turbo på den politiske vilje.

Ruslands invasion af Ukraine er nok det mest rendyrkede eksempel på en krise, hvor EU har været nødsaget til at handle hurtigt og bryde med tidligere tiders politiske tabuer. For første gang indkøber og donerer man våben til en aktiv konfliktzone. For første gang stempler Tyskland ind i samarbejdet som en fulgyldig sikkerhedspolitisk aktør, der prioriterer opbygningen af hård magt. For første gang frigør EU sig fra billig russisk gas og tager ansvar for sin egen energiforsyning og strategiske sikkerhed. For første gang kunne Danmark tage plads ved det forsvarspolitiske bord efter folkeafstemningen 1. juni 2022. Derudover skimter vi en EU-udvidelse om ganske få år.

Som altid er der modsatrettede tendenser. Endnu engang er Ungarn på tværs i forhold til netop gasimporten og sanktionspakkerne mod Rusland, mens den folkelige opbakning lider under både inflation og sikkerhedspolitiske prioriteringer, der fjerner opmærksomheden fra klimaet og de store sociale udfordringer EU står over for.

Med dette magasin ønsker DEO at inspirere undervisere landet over til at sætte fokus på disse store forandringer med eleverne. Samtidig vil vi også gerne rette lyset mod nogle af de vigtige emner, som vi ikke må overse i disse krigsår: Den grønne omstilling, EU's betydning for faglærte og ikke mindst et tilbageblik på Danmarks 50 år i EU. I 2024 er der tilmeldt valg til EU-Parlamentet, hvilket blot gør det endnu vigtigere at sætte spot på Europa i klasselokalerne.

Dette er det andet ud af tre magasiner, der er planlagt til udgivelse i forbindelse med skoleårets start i 2022-2024. Magasinerne udgør et solidt vidensgrundlag for årets mange aktiviteter for elever og lærere. DEO vil i perioden afholde seks konferencer, 15 rollespil og ca. 50 kurser for lærere og lærerstuderende. Du kan tilmelde dig aktiviteterne på www.undervisning.deo.dk/efteruddannelse.

God fornøjelse!

På redaktionens vegne

Kasper Tonsberg Schlie og Amanda Hersbøll
undervisning@deo.dk

En ny europæisk virkelighed – IP og EU efter Ukraine

Hvad kan Ukrainekrigen lære os om, hvordan vi bruger teorier til at forstå den herskende verdensorden? Og er EU fortsat skoleeksemplet på, hvordan verden kan undgå våbenkapløb og magtpolitik?

Af Kasper Tonsberg Schlie

Teoriene indenfor international politik (IP) er altid blevet tillagt større eller mindre prominens, alt efter den til enhver tid herskende verdensorden. Det er på trods af, at teoriene netop forsøger at frigøre sig fra øjeblikkets begivenheder og i stedet forklare staters interaktion på den helt lange bane. Hvis man argumenterer for, at verdensordenen er grundlæggende forandret i kølvandet på Ukrainekrigen, er det derfor lidt som at se en enkelt hedebløge som udtryk for klimaforandringer.

IP-teoriene kan dog godt bidrage til en dybere forståelse af, hvilke dynamikker der skabte et vindue, hvor risikoen for krig blev meget reel – men ikke nødvendigvis, hvorfor den brød ud. Neorealismens principper om en evig og dynamisk rivalisering mellem supermagter og deres allierede har historisk set været dominerende. Her argumenteres der for, at verdensordenen kun vil være stabil i en tilstand, hvor stormagter kan afbalancere hinanden og en cyklus af spændinger oftest

resulterer i en magtubalance, krig og nye rivaliseringer, indtil magtbalancen igen finder en form for stabilitet.

Russisk selvtillid

Neorealister vil således argumentere for, at USA's stormagtsmonopol fra 1990 frem til 2010'erne var en historisk parentes, og at magter som Rusland, Kina og Indien helt naturligt vil udfordre et midlertidigt hegemoni. I den forståelse er Ruslands aggressive ekspansion næppe overraskende, da Østeuropas indlemmelse i EU og NATO blev set som en klar overskridelse af landets naturlige magtsfære og som noget, der aktivt skulle modarbejdes for, at landet kunne undgå at blive kørt ud på et globalt sidespor. Vestens bløde modsvar på tidligere aggressioner – og Ruslands urokkelige støtte fra Kina – bidrog kun til at styrke russerne i den læsning.

Neorealismens magtpolitiske forklaring af udviklingen er oplagt at gribe ud efter i den nuværende situation, men hvorfor se IP-teoriene som gensidigt udelukkende? Både under den

kolde krigs magtbalance og den nuværende ustabile positionering, er der neoliberale lommer med en intens tro på historiens ustoppelige fremskridt. EU har, i hvert fald internt, sejret 'ad helvede til' som et fredens projekt, hvor frihandel og den medfølgende interdependens netop har gjort ethvert tilløb til væbnet konflikt i EU helt utænkeligt. Integrationsteoriene om EU har tilmed kunnet forklare de finere detaljer bag, hvorfor det er komplet logisk og nærmest en automatisme, at EU-landene skulle samarbejde med en stadig større intensitet. Neoliberalismens principper forekommer stadig fuldt dækkende for et EU, hvor integrationen i både dybde (politisk indhold) og bredde (antal medlemsstater) ikke viser nogen tegn på at stoppe. Det er neoliberalismen som styrende dynamik for statsrelationer på globalt plan, der for alvor er blev indhentet af virkeligheden.

EU ændrer kurs

Ukraine-krigen har uden tvivl været et historisk wake-up call for et EU, der officielt har arbejdet for en værdibåret verdensorden, hvor vi gennem

Sæt fokus på emnet med disse gratis undervisningsmaterialer:

Spillet om EU's Fremtid, der bl.a. handler om EU's sikkerhedspolitiske ambitioner
www.undervisning.deo.dk/rollespil

Forsvarsavisen, der blev udgivet i forbindelse med Danmarks seneste folkeafstemning
www.eu-forbeholdet.dk

Folketingets EU-Oplysning og DEO har lavet et debatkoncept, hvor eleverne debatterer EU som global aktør. Se mere på www.eu.dk

partnerskaber og handel kan dæmpe risikoen for krig mellem stater. Troen på at Rusland kunne integreres i en neoliberal verdensorden har siden 1990'erne været så stærk, at selv militære interventioner i Georgien (2009), Ukraine (2014) og Syrien (2015) ikke rokkede fundamentalt på særligt Tysklands, Ungarns og Frankrigs intense samarbejde med Putins regering. Dertil kan man lægge undertrykkelse af oppositionen, brud på menneskerettighederne og opløsningen af retsstaten.

Årene op til fuldskala-invasjonen i Ukraine i 2022 var dog præget af en stadig mere kynisk handelskalkule i EU frem for en reel tro på demokratisering og fred gennem samhandel. Nu har krigen fået realpolitikken til at vende tilbage for fuld kraft, hvilket også tydeligt kunne læses i den danske regerings nye udenrigspolitiske strategi (fra juni 2023), hvor målet ikke længere er en global spredning af liberale værdier og demokrati. Neoliberalismen står derfor i øjeblikket svagt som en altfavnende, global forklaringsmodel, der dog stadig med fordel kan bruges til at udforske den fredsskabende

effekt af regionale forsvars- og handelssamarbejder – som EU, NATO og en lang række regionale handelsaftaler.

Ind i hovederne på Putin og von der Leyen

Vi har bevæget os ind i en æra, hvor neorealismen og realpolitikken synes at dominere, men teorien kommer til kort, når vi forsøger at forstå, hvorfor den konkrete beslutning om invasionen blev truffet i magtens korridorer i Kreml. Neorealismen skitserede de overordnede rammer, men det er underfeltet *Foreign Policy Analysis*, der her skal på banen. Én ting er nemlig de anspændte og balancesøgende relationer mellem stormagter – en anden er de enkeltindivider, der reelt træffer de endelige beslutninger om krig og fred.

Ville Rusland have angrebet, hvis landets præsident ikke havde udviklet stærke personlige forestillinger om Ruslands genrejsning og dominans over tidligere Sovjetrepublikker? Ville EU have skredet så hurtigt til sanktioner og fælles gæld og våbendonationer, hvis det

ikke havde været for en forholdsvis aktivistisk fransk præsident, et tysk *zeitenwende* og en kommissionsformand, der ofte presser medlemslandene? Og ville EU have vendt den anden kind til, hvis den russisk-venlige Trump havde vundet det amerikanske valg i 2020? Som spørgsmålene antyder, er det altid mennesker, der i sidste ende træffer beslutninger i en bestemt institutionel kontekst og på baggrund af deres personlige forestillinger om verden.

En ting er sikkert: Den forholdsvis stabile, globale orden vi har kendt siden murens fald, er slut. Geopolitikens tektoniske plader flytter sig, hvilket indbyder til en fornyet og kritisk analyse af, hvordan vi kan anvende IP-teoriene til at opnå en dybere forståelse af den globale dynamik mellem stater og i politiske og handelsmæssige fællesskaber som EU. ■

Virker EU's sanktioner mod Rusland?

Når en stat bryder med international ret, kan den ikke frihedsberøves eller fængselsstraffes, som et individ kan på nationalt plan. EU har til gengæld en ganske stor værktøjskasse med sanktioner, men virker de efter hensigten?

Af Kasper Tonsberg Schlie

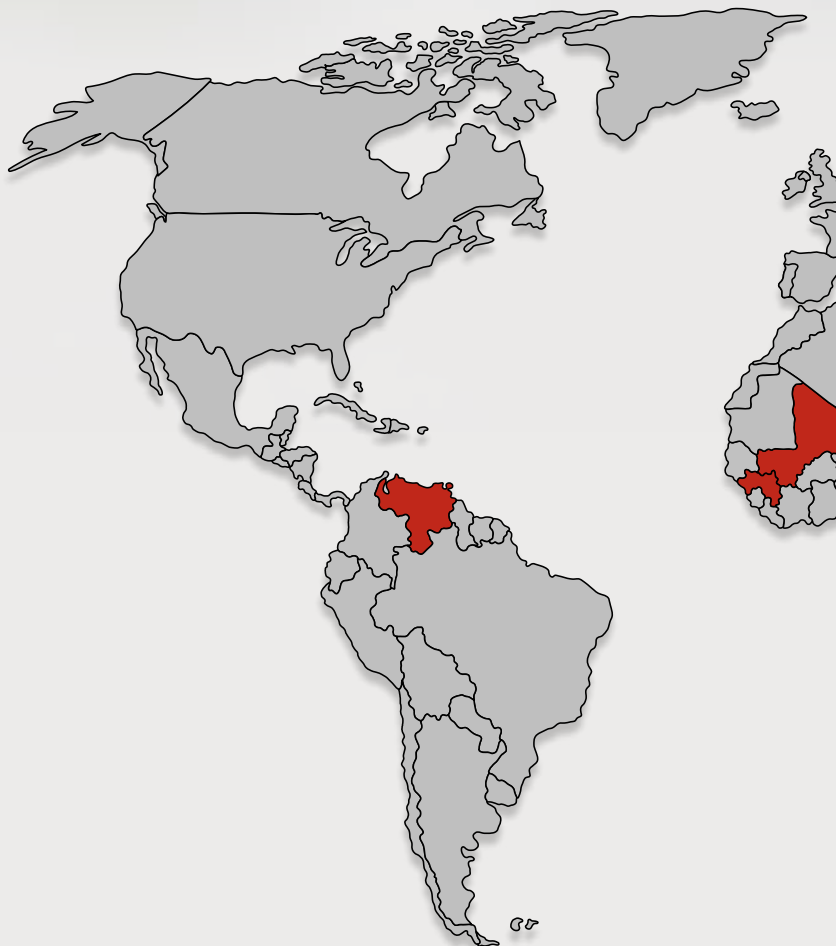
EU har forsøgt at straffe Rusland for dets invasion af Ukraine på mange måder: Våbendonationer til Ukraine, et stop for olieimport og ikke mindst de mest omfattende sanktionspakker i EU's historie. Sanktionerne mod Rusland spænder vidt lige fra en udelukkelse af de russiske banker fra SWIFT til importforbud mod en lang række russiske produkter.

Sanktionspakkerne signalerer umiddelbart handlekraft, men har det den ønskede effekt, at EU bruger pisken på denne måde? Hvilken betydning har de hårde sanktioner for den russiske økonomi? Og hvordan går sanktionerne ud over den civile befolkning? Det er alt sammen relevante spørgsmål i samfundsfagsundervisningen.

"Sanktioner er som arsenik. De dræber langsomt". Sådan beskriver EU's udenrigschef, Josep Borrell brugen af sanktioner, der markerer et paradigmeskifte i EU's historie, hvor man nu griber til mere kraftfulde sikkerhedspolitiske værktøjer. EU har indtil videre vedtaget 11 omfattende sanktionspakker mod Rusland siden invasionen af Ukraine. De markerer et skifte i EU's politik, der før krigen har båret præg af en tro på gensidig, handelsmæssig afhængighed og en demokratisering af Rusland. Medlemsstaternes formål med sanktionspakkerne har derfor været at ramme det russiske militær og økonomi ved bl.a. at sanktionere mod russisk olie, kul og gas samt russiske virksomheder, banker og finansielle institutioner og forbyde eksport af europæisk teknologi og produkter, der kan bruges militært. I dag siges Rusland at være det mest sanktionerede land i verden, men hvilken effekt har sanktionerne haft? Her er billedet mere broget – og svaret afhænger af, hvem der bliver spurgt.

Sikkert er det i hvert fald, at den russiske økonomi og krigsmaskine langt fra er bragt i knæ. EU-kommissionen forventede en massiv recession i Rusland, men den var ganske kortvarig og IMF anslår at den russiske økonomi vil vokse med 0,7% i 2023. Det skyldes blandt andet, at Rusland har formået at finde andre aftagere af olie og gas, der sælges til discountpris. Indien har således sparet mange penge på at skifte op mod en tredjedel af sin olieimport til russiske kilder. Siden invasionen er Ruslands samhandel med tredjelande øget kraftigt – i Kinas tilfælde med hele 41% – og man har derigennem kunnet afbøde de værste konsekvenser af EU's og USA's sanktioner. Derudover har der været talrige eksempler på vestlige virksomheder, der eksporterer varer via tredjelande som Kasakhstan og Serbien, der har øget sin eksport til Rusland markant.

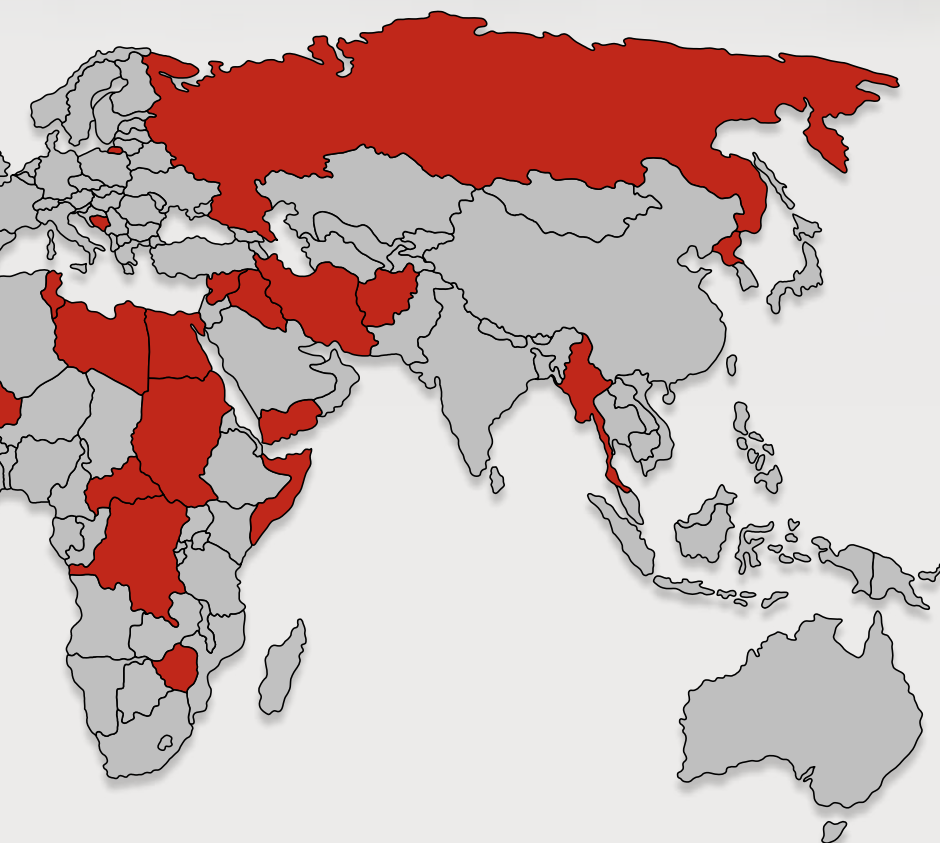
Sanktioner er et markant sikkerhedspolitisk værktøj, men debatten om deres effekt er relevant og rejser nogle samfundsfaglige spørgsmål, som med fordel kan tages op i undervisningen. ■

FAKTA: EU's sanktioner mod Rusland

EU's sanktioner er målrettet en lang række enkeltpersoner med tilknytning til den russiske regering, bankverden og militærindustri. Russiske fly, skibe og lastbiler må ikke opholde sig i EU. Derudover er der forbud mod import af en lang række russiske råvarer og EU's virksomheder må ikke eksportere:

- kameraer og overvågningsudstyr
- luftfartsteknologi, radar- og sensorudstyr
- luksusvarer
- militærudstyr

EU sanktionerer en lang række lande i verden grundet bl.a. brud på menneskerettighederne og væbnede konflikter.

DEO's temapakke om sanktioner

Undervisningen om EU's paradigmeskifte i sanktionsmidler kan faciliteres ved brug af DEO's temapakker. Her ligger bl.a. en temapakke vedrørende EU's sanktioner, der får eleverne til at dykke ned i hele EU's sanktionsproces. Temapakken indeholder artikler og links, som eleverne frit kan tilgå og bruge i undervisningen. Artiklerne belyser bl.a., hvordan EU vedtager sanktioner, hvor EU sanktionerer i verden, hvad de består af, og hvilken effekt de har. Artiklerne kan bruges til at besvare de tilknyttede arbejdsspørgsmål i temapakken, der sætter artiklernes forskellige perspektiver til debat. Temapakken kan indsættes fleksibelt i undervisningen alt efter hvor lang tid, der er til rådighed og kan både besvares individuelt eller i grupper.

Hovedspørgsmålene er:

1. Find to eksempler på lande, der er omfattet af EU's sanktioner
2. Hvad er den ønskede effekt af sanktioner i de to lande?
3. Hvordan indfører EU en sanktion?
4. Diskutér, hvorvidt EU's sanktioner virker efter hensigten?
5. Hvad tror I er mest effektivt i EU's sanktionspakke mod Rusland?

Du finder temapakken på www.undervisning.deo.dk/gymnasium

Gælder alle kneb, når energikrisen kradser?

Energikrisen, som krigen i Ukraine har været med til at puste til, har banet vej for en række kontroversielle beslutninger i EU's medlemslande i forsyningssikkerhedens navn.

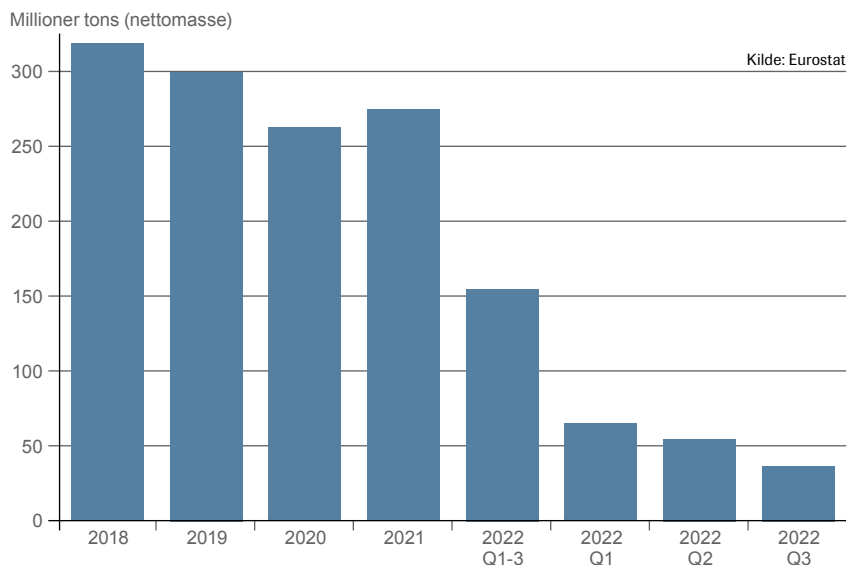
Af Amanda Hersbøll

”Vi må og skal blive uafhængige af russisk olie, kul og gas!”, sagde kommissionsformand Ursula von der Leyen, da hun i foråret 2022 præsenterede *REPowerEU*, en plan der har til formål at gøre medlemslandene uafhængige af russisk energi, og som samtidig skal fremskynde den grønne omstilling. Det var knap tre måneder efter Ruslands invasion af Ukraine, og Putin var allerede begyndt at true med at skrue på gashåndtaget som reaktion på EU's sanktionspakker. Den sikkerhedspolitiske situation i Europa havde ændret sig fra den ene dag til den anden, og med et slog paradigmet om interdependens som en vej mod fred sprækker. Den hidtidige energistrategi i toneangivende medlemslande som Tyskland fremstod samtidig pludselig håbløst naiv – eller grådig. Der var med andre ord behov for at definere et nyt sikkerhedspolitisk kompas og momentum for en radikal ændring i EU's energistrategi mod grønnere horisonter.

Europæisk afhængighed af billig russisk energi

Indtil Ruslands invasion af Ukraine den 24. februar 2022 havde EU-landene i stigende grad gjort sig afhængige af russisk energi. Før krigens start leverede Rusland således mere end 40% af den gas, EU importerede, mere end 20% af olieimporten og cirka halvdelen af kulimporten. Flere EU-lande har brugt gassen som et led i processen med at udfase kul, hvilket til gengæld har medført en stigende afhængighed af gas – særligt importeret, da gasproduktionen indenfor EU er begrænset. Afhængigheden af netop russisk gas har været drevet af økonomiske interesser, idet den favorable pris på rørført naturgas fra Rusland har været langt lavere end for eksempel LNG (flydende gas) fra USA eller Qatar. Det tilsyneladende uendelige flow af billig russisk gas har derfor betydet, at der for de EU-lande, der har importeret det, hidtil ikke umiddelbart har eksisteret et incitament til at diversificere gasimporten. Det set-up har krigen i Ukraine på effektiv vis sat en stopper for: efter flere tovtrækkerier mellem Rusland og europæiske aftagere af russisk gas, blev både Nord Stream 1 og 2 i september 2022 sat ud af spil både figurativt og bogstaveligt talt, hvilket sendte gaspriserne på himmelflugt i EU. Reaktionen kom prompte: tårnhøje el- og varmeregninger sendte titusindvis af utilfred-

EU-import af energiprodukter fra Rusland

se EU-borgere på gaden i protest og tvang politikere fra hele EU til forhandlingsbordet. Herefter fulgte mange svære forhandlinger og diskussioner om alt fra prislofter, reduktion af efterspørgslen på energi, subsidier og beskatning af overnormale profitter, den såkaldte *windfall tax*, alt sammen i et forsøg på at få greb om de ustyrlige energipriser, der også afspejlede sig i forbrugerpriserne. Det markerede slutningen på en æra med billig russisk energi, og blev et wake-up call for EU's politiske ledere og befolkning. Samtidig

gik energiområdet fra mere eller mindre at være noget, medlemslandene selv havde stået for til at være et område, medlemslandene i stigende grad ønskede, at EU-institutionerne skal være med til at tage initiativer på.

Hvor skal energien så komme fra?

REPowerEU-planen blev et af Kommissionens første forsøg på at adressere den nye energipolitiske virkelighed og definere en energistrategi for EU. Planen skal gøre EU-landene uafhængige af russisk energi inden 2030 og

LNG-skib.

består grundlæggende af tre elementer, der skal bidrage til det overordnede mål: Rusland skal erstattes med andre gasleverandører for at kappe båndet til Rusland så hurtigt som muligt, energien skal udnyttes bedre og mere effektivt, og så skal der investeres massivt i vedvarende kilder som sol, vind og brint.

Flere af EU-landene er allerede nået langt med diversificeringen og har i året efter invasionen lavet mere end 70 nye aftaler om import af energi, hvoraf over 60% af dem er gas. Det i sig selv rejser flere spørgsmål af den moralske slags. Først og fremmest kommer en stor del af gassen nemlig fortsat fra autoritære regimer såsom Algeriet, Nigeria og Qatar, hvoraf sidstnævnte desuden er involveret i en større korruptionsskandale i Europa-Parlamentet. Derudover involverer 50% af gasaftalerne nye langsigtede investeringer i infrastruktur såsom LNG-terminaler, der skal facilitere overgangen fra rørledningsgas til flydende naturgas, hvilket i sig selv er kontroversielt – det er nemlig smadderdyrt. Således planlægger eksempelvis Tyskland – der ingen LNG-kapacitet havde inden 2022 – at investere mere end 70 milliarder i ny LNG-infrastruktur. Vel at mærke efter at have bidraget til konstruktionen af to dyre gasrørsledninger, der nu ligger ubenyttede hen på bunden af Østersøen. Samtidig ændrer formen på gassen ikke på det faktum, at det er et fossilt brændstof, og satsningen på flydende gas bliver derfor kritiseret af miljøorganisationer, der mener, det vil forlænge EU's afhængighed af fossile brændsler. Det rimer dårligt på grøn omstilling.

I det hele taget har energikrisen stillet EU's politikere overfor flere dilemmaer, for hvad er vigtigst: energiforsyningen eller den grønne omstilling? Hvilken krise er mest presserende: energikrisen eller klimakrisen? Det kommer an på øjnene, der ser. Polen får for eksempel 70% af dets energi fra det forurenende kul og har bedt EU-landene om lov til at fortsætte med at subsidiere kulkraftværker i forsyningssikkerhedens navn, en appel der fik en meget blandet modtagelse. I samme dur foretog Tyskland en u-vending i 2022 og tog en kontroversiel beslutning om at forlænge levetiden på kulkraftværker, der skulle være slukket og øge forbruget af kul som kompensation for den manglende gas. Og midt i det hele underskrev Ungarns Viktor Orbán en aftale med Putin om at øge Ungarns import af russisk gas. I forvejen kommer omkring 80% af den gas, Ungarn forbruger fra Rusland, og aftalen giver mulighed for at skruer yderligere op for den russiske gashane. Også dette fik

en blandet modtagelse fra medlemslandene og udstillede samtidig den sikkerhedspolitiske kløft i det ellers så fasttømrede makkerskab mellem Polen og Ungarn.

Bliver klimaet og naturen de store tabere?

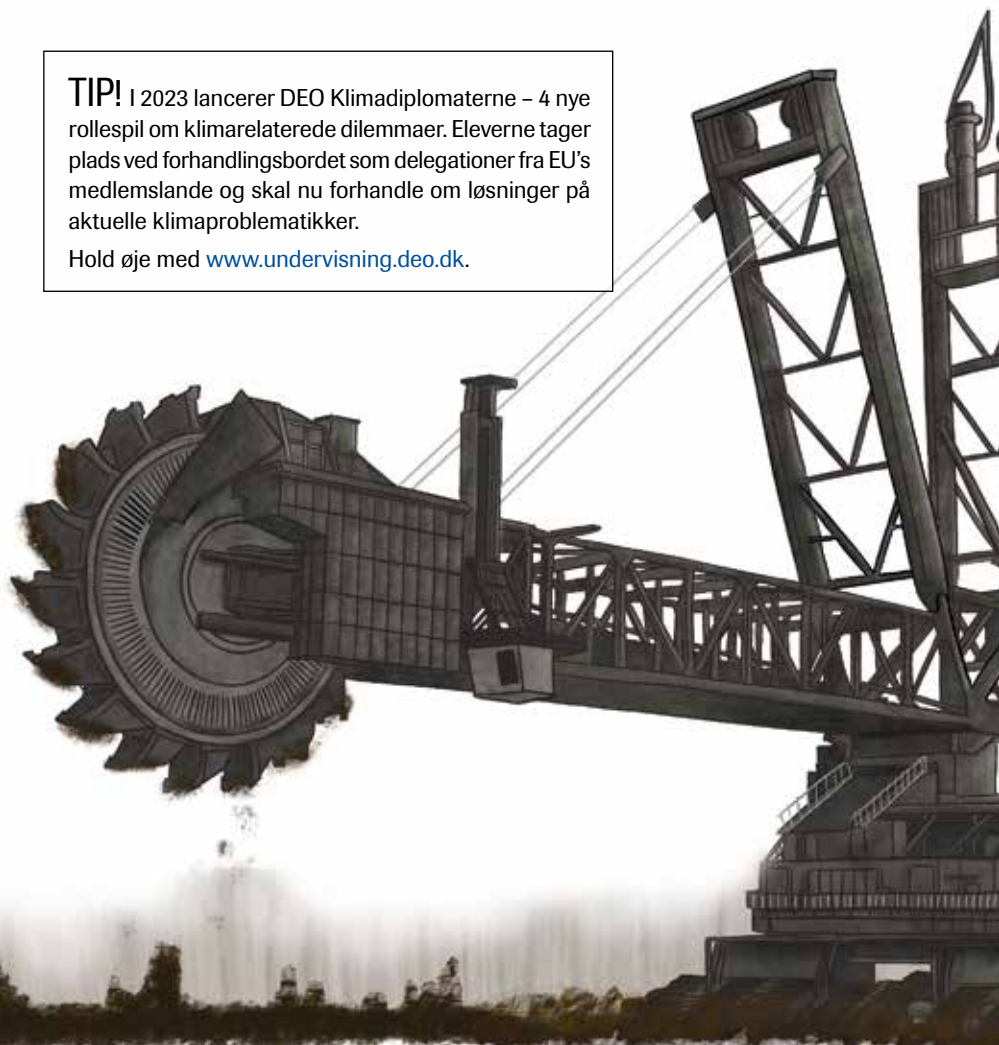
REPowerEU-planen var som nævnt også tænkt som en løftestang i EU's grønne omstilling, og i skrivende stund er der blandt andet blevet indgået en foreløbig aftale mellem Europa-Parlamentet og Rådet om et direktiv om vedvarende energi. Det definerer, at vedvarende energi skal udgøre mindst 42,5% af EU's samlede energiforbrug i 2030, sådan cirka en fordobling af det nuværende niveau. Vejen til en endelig aftale er dog lidt af en rutsjebanetur, for hvad er vedvarende energi overhovedet? Er atomkraft vedvarende energi? Er biomasse? Og skal der være et særligt bureaukratisk fast track for projekter, der handler om vedvarende energi – i forsyningssikkerheden og den grønne omstillings navn – hvis det betyder, at vi samtidig går på kompromis med naturbeskyttelsen? Listen af dilemmaer er lang, når EU i de kommende år skal finde en passende balance mellem sikkerhedspolitikken og den nødvendige grønne omstilling. ■

Diskussions- spørgsmål til klassen

- Hvad taler for/imod at definere forskellige energikilder som grønne? Fx energi fra vind, sol, olie, kul, atomkraft.
- Skal EU gå på kompromis med den grønne omstilling i situationer, hvor forsyningssikkerheden er under pres?
- Er det acceptabelt at investere massivt i infrastruktur til at kunne importere flydende gas, hvis det kan gøre EU mindre uafhængig af russisk gas? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er det acceptabelt at investere i kulkraft, hvis det kan gøre EU mindre afhængig af russisk gas? Hvorfor/hvorfor ikke?

TIP! I 2023 lancerer DEO Klimadiplomaterne – 4 nye rollespil om klimarelaterede dilemmaer. Eleverne tager plads ved forhandlingsbordet som delegationer fra EU's medlemslande og skal nu forhandle om løsninger på aktuelle klimaproblematikker.

Hold øje med www.undervisning.deo.dk.

Forsvarsforbeholdet ét år efter: Hvad gør Danmark i EU?

Et år er gået siden danskerne, i al hast, blev sendt til stemmeurnerne. Hvad har vores ja betydet for Danmarks sikkerhedspolitiske ageren i EU?

Af Johanne Bie Larsen

Den 1. marts 2023 kunne den danske forsvarsminister og udenrigsminister stemme ja til øremærkning af to milliarder euro af EU-budgettet, der skulle bruges på ammunition til Ukraine. Det var det hidtil tydeligste eksempel på, at Danmark nu kunne føre forsvarspolitik i EU-regi. Efter danskerne, for et år siden, gik til folkeafstemning og afskaffede forsvarsforbeholdet, kan Danmark, for første gang siden forbeholdenes oprettelse i 1993, nu for alvor sætte sit præg på den europæiske forsvars- og sikkerhedspolitik. Et politikområde i EU, der set fra et geopolitisk perspektiv, kommer til at få mere og mere opmærksomhed.

Derfor er det vigtigere end nogensinde, at danskerne engagerer sig i det europæiske forsvarssamarbejde. Ansvar for Danmarks rolle i det europæiske samarbejde hviler på de danske ministre, der skal repræsentere danskerne i Bruxelles. I et demokrati, hvor debat, engagement og oplysning er med til at udgøre kernen, spiller undervisningen en

afgørende rolle, og det er oplagt, at Danmarks nye rolle i forsvarssamarbejdet debatteres i klasselokalet. Men hvordan kan undervisningen tilrettelægges, så eleverne engageres i et svært tilgængeligt emne?

Et år er gået – hvor står Danmark i dag?

Forsvarsforbeholdet har betydet, at Danmark siden 1993 hverken har deltaget i EU's PESCO-samarbejde, Det Europæiske For-

svarsagentur eller haft stemmeret, når militære spørgsmål har været på dagsordenen. Fordi den russiske invasion af Ukraine har skabt en ny sikkerhedspolitisk virkelighed i Europa, er opmærksomheden på det europæiske forsvar i høj grad blevet skærpet. Danmark er i dag både en del af Det Europæiske Forsvarsagentur og PESCO, men fra et politisk perspektiv har mængden af tiltag fra dansk side ikke været mange. Det er omdiskuteret, om dansk deltagelse i det europæiske forsvarssamarbejde indtil videre blot har været symbolpolitik og indtil videre består i at sende et signal til omverdenen om, at Danmark står sammen med resten af EU's medlemsstater. Dog er der ingen tvivl om, at EU's forsvarsområde er i rivende udvikling, og danskerne sidder nu med ved bordet, hvor initiativerne diskuteres. Derfor er det vigtigt, at Danmarks rolle i EU's forsvarspolitik bliver debatteret blandt danskerne. ■

Illustration: Marie Priem, www.mariepriem.dk

Temapakke om Danmarks rolle i EU efter forsvarsforbeholdets afskaffelse

Danmarks rolle i det europæiske forsvarssamarbejde har forandret sig, men hvordan omsættes historien om Danmarks rolle i det europæiske forsvarssamarbejde til debat i klasselokalet? Et bud på dette er DEO's temapakke, der ligger frit tilgængeligt på undervisning.deo.dk og får eleverne til at overveje konsekvenserne og mulighederne ved afskaffelsen af forbeholdet. Temapakken indeholder links til artikler, som eleverne frit kan tilgå, samt arbejdsspørgsmål, der sætter artiklernes forskellige perspektiver til debat. Temapakken kan indsættes fleksibelt i undervisningen alt efter hvor lang tid, der er til rådighed og kan både besvares individuelt eller i grupper.

Hovedspørgsmålene er:

1. Hvad var argumenterne for og imod det daværende forsvarsforbehold?
2. På hvilken måde begrænsede forsvarsforbeholdet Danmarks muligheder for at deltage i EU's forsvarssamarbejde?
3. Hvordan kan EU's fremtidige forsvars- og sikkerhedspolitik få betydning for den europæiske – og herunder den danske – våbenindustri?
4. Hvilke sikkerhedspolitiske mål synes du/I Danmark skal arbejde for i EU?

Du finder temapakken på www.undervisning.deo.dk/gymnasium

Hvad var argumenterne for og imod afskaffelsen af forsvarsforbeholdet ved folkeafstemningen?

DEO udgav i forbindelse med folkeafstemningen avisen "Forsvarsforbeholdet – Hvad stemmer vi om?" og kan bruges som baggrundviden for eleverne i undervisningen: www.eu-forbeholdet.dk

FAKTA om EU's forsvarssamarbejde:

EU har i dag 12 civile og 9 militære igangværende operationer på tværs af Europa, Afrika og Mellemøsten. Danmark har siden forbeholdets afskaffelse sendt et bidrag til EU's operation i Bosnien-Hercegovina og deltager i mere forsyning af ammunition til Ukraine.

Unge ukrainere til workshop i ungdomshuset i Kyiv.

Unge ukrainere former fremtidens Europa

Det Ukrainsk-Danske Ungdomshus i Kyiv er blevet et helle for en generation af unge, der ikke vil lade en krig sætte en stopper for deres kreativitet, aktivisme og drømme. Det er en god mulighed for at lytte til de unge ukrainere for at forstå, hvilken rolle de ser for deres land i fremtidens Europa.

Det Ukrainsk-Danske Ungdomshus

Vores fireetages bygning i midten af Kyiv skal give unge bedre rammer for at kunne engagere sig i samfundet og demokratiske praksisser og indgå i kulturudveksling og dialog.

Ungdomshuset er tilgængeligt for alle mellem 15 og 35, som arbejder for andre end sig selv for at gøre en forskel – med projekter, kunst, politisk arbejde, kulturarrangementer og foreningsarbejde.

Der er sal til arrangementer, mødelokaler, udstillingsområde, arbejdsstationer, podcaststudio, kreaum og fælleskøkken. Udover de fysiske rammer tilbyder Ungdomshuset også kurser, aktiviteter og udvekslingsprogrammer.

Se mere på www.theyouthhouse.org

Af Julie Arnfred Bojesen, leder af det Ukrainsk-Danske Ungdomshus

Ruslands fuldskala-invasion af Ukraine i 2022 har for alvor fået vores øjne op for det store land i det østlige Europa. I rigtig lang tid har vi ikke givet Ukraine nogen særlig opmærksomhed, men der er mange grunde til at dykke ned i Ukraines historie, kultur og samfund. Her kan vi nemlig lære at forstå vores eget samfund og det kontinent, vi lever på, fra en helt anden vinkel, end den vi kender. Med Ruslands invasionskrig og ukrainernes ihærdige modstand mod den, kan man sige, at fremtidens europæiske kultur og selvforståelse lige nu er ved at blive formet i Ukraine.

Man kan ikke tale om Ukraine, krigen eller fremtiden uden at forstå fortiden og historien. Man kan ikke forstå ukrainernes modstand uden at forstå århundreders undertrykkelse, og man kan ikke forstå hvordan fremtiden bliver uden at forstå verdensbilledet hos de unge mennesker, som skal genopbygge.

Efter at have været en del af Sovjetunionen helt siden 1921, hvor befolkningen blandt andet var udsat for hungersnød, krig og undertrykkelse af deres nationale kultur, blev Ukraine

et selvstændigt land i 1991. På trods af de udfordringer, der kom med at skulle opbygge et uafhængigt, demokratisk land efter mange år i et autoritært regime, har ukrainerne båret deres gamle kultur og deres ønske om frihed og rettigheder med sig.

På trods af en stærk demokratisk bevægelse valgte præsidenten i 2013 ikke at underskrive en samarbejdsaftale med EU og havde i stedet lavet en handelsaftale med Rusland. Det resulterede i en heftig folkelig opstand, der afsatte den pro-russiske præsident. I februar 2014, da Maidan-revolutionen endelig var forbi – og aftalen med Rusland ikke blev til noget – valgte Rusland at invadere og besætte Krim-halvøen. Lige efter gik Rusland ind og støttede oprørsgrupper i det østlige Ukraine, som begyndte at kæmpe for, at deres regioner skulle løsrives fra Ukraine og komme tættere på Rusland. Da Rusland invaderede hele Ukraine den 24. februar 2022, havde der således været krig i Donbas i otte år, og 14.000 ukrainere havde allerede mistet livet.

De unge mennesker, som i dag står midt i en krig, og som også bærer ansvaret for fremtidens Ukraine, er vokset op i et land, hvor der

på lidt over tyve år har været to revolutioner og to krige – eller én lang krig, alt efter hvordan man tæller. Denne ustabile tilværelse og de store omvæltninger har dog ført nogle gode ting med sig: Fordi Ruslands krig er imperialistisk og handler om kultur og at udslette den ukrainske nations kulturelle eksistensgrundlag, så har unge ukrainere fået en helt klar idé om, hvem de er. Og de føler sig som europæere, som demokratiske, frihedselskende borgere i et moderne kontinent. Kulturen fylder meget og blomstrer, på trods af Ruslands forsøg på at ødelægge museer, arkitektur, kulturarv, kunst – og folket. Det har blot bidraget til, at mange unge ønsker at kunne rejse frit, studere, arbejde, handle i EU, og synes, de fortjener at blive medlemmer. Når de går ud og kæmper ved fronten, siger de, at de ikke kun giver livet for deres land og deres familie og venner, men for frihed, demokrati og for resten af Europa.

Ungdomshusets rolle

Der er en utrolig stærk kraft i unge ukrainere. Krigen har aktiveret næsten alle til at være frivillige og hjælpe deres samfund der, hvor de kan. Med humanitær hjælp, i lokalsamfundet, med militærstøtte, pengeindsamling, hjælp til internt fordrevne og meget andet. 70 procent af de unge er nu frivillige på den ene eller anden måde.

Arbejdet i Det Ukrainsk-Danske Ungdomshus viser os, hvor meget det betyder at have et sted, hvor man kan tænke på fremtiden. Når der er krig, og man hele tiden er bange, bange for at

dø, for at miste venner og familie, for at måtte flygte, for at blive indkaldt til hæren, så er det svært at holde fast i de drømme og planer, man en gang havde for fremtiden. Da vi holdt housewarming i Ungdomshuset i februar 2023, sagde Vadym på 19 år, at det var det eneste spændende, han havde været med til, siden krigen startede.

Det at kunne mødes og have et sted at være, hvor vi godt kan snakke om og planlægge, hvilket samfund vi ønsker at have sammen, skaber håb. Hvor man kan få lov til at lære ting og udfolde sig på andre måder i for eksempel workshops, kurser og kreative projekter, og føle at noget er lidt almindeligt. Fordi Ungdomshuset også er en platform for kulturudveksling, hvor ukrainere kan lære lidt om Danmark (og så snart, det er forsvarligt, hvor danskere kan komme og lære om Ukraine), får folk også en følelse af, at vi står sammen i krigen. Det betyder utroligt meget for folk, at de modtager solidaritet fra andre lande. Man kan stå meget alene med frygten og smerten, men når man oplever støtte og opbakning fra andre, giver det styrke til at fortsætte arbejdet.

Det er vigtigt at arbejde med at styrke mennesker, kulturen og samfundet under krigen, så de holder ud og ikke giver op. Og det er vigtigt for fremtiden, så genopbygningen af landet også sikrer, at der er mere end nye boliger at flytte tilbage til, men at det også er meningsfulde fællesskab som gør, at man har lyst til at bo der. Og ikke mindst er det vigtigt,

at de unge er klar på at arbejde for at styrke demokratiet i Ukraine efter krigen, og arbejde sammen med os andre i EU.

Når vi skal planlægge EU's fremtid og den verden, vi ønsker, er vi nødt til at have en ydmyg tilgang til de andre lande og hvilke erfaringer de kommer med, også dem i periferien. Det er afgørende, at vi tager kultur-møder og -udveksling alvorligt og giver plads til at lade folk definere sig selv. Hvis Ukraine skal integreres i EU, bliver vi nødt til at lytte til dem og tage deres del af historien med i vores egen beretning. ■

Debatspørgsmål, der kan sætte fokus på Ukraine i klasselokalet:

- Hvis I skulle være med til at genopbygge jeres land efter en krig for at sikre demokratiet, hvilke dele af samfundet ville I så arbejde med? Hvorfor er det vigtigt? Hvordan ville I gøre?
- Hvor galt skal det stå til før I ville deltage i demonstrationer? Og hvad er så vigtigt for jer, at I ville fortsætte med at demonstrere, selv om det blev farligt?
- Hvad ville det betyde, hvis Danmark ikke var med i EU? Hvorfor tror I, ukrainere gerne vil være medlem af EU?

Nye historiske rollespil til undervisningen om EU

I anledning af 50-året for Danmark i EF/EU har DEO, i samarbejde med en række didaktiske og faglige konsulenter, udviklet to nye ambitiøse læringsspil, der giver elever i grundskolen og på ungdomsuddannelser mulighed for at opleve to EU-historiske øjeblikke på egen krop. Og kæmpe om udfaldet!

Af Amanda Hersbøll

Spillet om EF-afstemningen

I *Spillet om EF-afstemningen* rejser vi tilbage til 1972 til tiden umiddelbart før folkeafstemningen. Konteksten er en tv-debat, som læreren modererer, mens eleverne spiller autentiske karakterer og repræsentanter fra 1970'erne og lever sig ind i rollen som f.eks. socialdemokratisk statsminister, garvet fagforeningsmand, tidligere frihedskæmper eller formand for Landbrugsrådet.

Tv-debatten starter med åbningstaler fra paneldeltagerne, og herefter følger tre debatrunder om EF-medlemskabets mulige konsekvenser for dansk økonomi, selvstændighed og identitet samt velfærd. Her

skal repræsentanterne med deres argumenter prøve at påvirke og overbevise de uorganiserede vælgere, alt imens skarpe 'DR-journalister' stiller kritiske spørgsmål og skriver historier om debattens gang. Pludselig kommer der breaking news: Vi får at vide, at nordmændene ved en folkeafstemning har stemt nej til norsk EF-medlemskab! Hvordan vil paneldeltagerne reagere på nyheden? Skal vi fortsat følge Storbritannien ind i EF, eller skal vi hellere satse på et nordisk samarbejde? Debatten afsluttes med en 'folkeafstemning', hvor det vil vise sig, om Danmark tilslutter sig EF.

Rollespillet består af 20 rollekort samt en lærervejledning og en række bilag. Det kan gennemføres i en klasse med 20-30 elever og varer i sin fulde længde 3-4 lektioner. ■

Læs mere om EF-afstemningen i 1972 og om rollespilsdidaktik i DEO's undervisningsmagasin fra 2022 som du finder på www.undervisning.deo.dk/efteruddannelse

Spillet om de danske forbehold

I *Spillet om de danske forbehold* rejser vi tilbage til 1992 til tiden umiddelbart efter folkeafstemningen, hvor danskerne sagde pænt nej tak til Maastricht-traktaten – et nej, der sendte chokbølger igennem Europa og kastede de danske politikere ud i en større forhandlingsøvelse både på nationalt og europæisk plan.

I rollespillet tager eleverne plads rundt om forhandlingsbordet som autentiske karakterer og repræsentanter fra 1990'ernes politiske landskab og lever sig ind i rollen som f.eks. konservativ statsminister, socialdemokratisk oppositionsleder og EU-skeptiker fra JuniBevægelsen.

Forhandlingerne starter med åbningstaler fra repræsentanterne fra de forskellige politiske grupperinger, og herefter følger seks debatter om de forskellige slices i traktatpizzaen, der kan forhandles om: ØMU, Udenrigs- og sikkerhedspolitik, Unionsborgerskab, Retsligt samarbejde, Arbejdsmarkedspolitik og Nærhedsprincippet. Hvilke slices skal blive i traktatpizzaen og hvilke skal ud, før danskerne igen skal stemme om den? Og bør de overhovedet skulle det, når de alle-

rede én gang har sagt nej til Maastricht-traktaten? Der skal argumenteres godt og dannes alliancer ved dagens forhandlinger. De skarpe journalister fra DR dækker slagets gang og skubber samtidig til forhandlingerne med både rygter og nyheder fra ind- og udland. Debatten afsluttes med en afstemning, hvor deltagerne i forhandlingerne tager stilling til, om den endelige traktatpizza skal sendes til folkeafstemning.

Rollespillet består af 20 rollekort samt en lærervejledning og en række bilag. Det kan gennemføres i en klasse med 20-30 elever og varer i sin fulde længde 3-4 lektioner. ■

Prøv rollespillet

Spillene kan downloades gratis på www.undervisning.deo.dk/rollespil

Elever fra Baunehøj Efterskole spiller Spillet om EF-afstemningen på Folkemødet 2023.

Spillene er udviklet i samarbejde med Marianne Dietz, ph.d. i spil- og historiedidaktik, rollespilsudvikler og forfatter til bøger og artikler om rollespil, til daglig faglig leder på Brønshøj Skole, Jesper Vestermark Køber, Ph.d. i historie, Postdoc ved Saxo-Instituttet, KU, forsker i dansk demokrihistorie og politisk idehistorie i det 20. århundrede samt Jesper Tvilde, lektor i Samfundsfag og Historie på Nordsjællands Grundskole og Gymnasium.

Reportagefilm med tv-vært Christian Degn, rollespil og oplæg i Folketinget

Du finder film, podcasts og et væld af undervisningsmateriale om aktuelle EU-emner hos Folketingets EU-Oplysning. Se film og podcasts og prøv elevopgaver og lærervejledninger.

Af Bodil Marsden, Specialkonsulent i Folketinget

Er du i gang med at planlægge næste skoleår, og er EU på skemaet? Så besøg undervisningssiderne hos Folketingets EU-Oplysning. Her ligger et væld af digitalt undervisningsmateriale, bl.a. en række reportagefilm om aktuelle EU-problemstillinger og elevopgaver klar til undervisningsbrug. Du kan finde indhold til samfundsfagsundervisningen i både grundskoler og på ungdomsuddannelser.

Tv-vært Christian Degn undersøger f.eks. i fem underholdende og debatskabende reportagefilm danskernes holdninger til Danmarks EU-medlemskab med 50 år på bagen. Tre podcasts går i dybden med 1972-afstemningen, det danske nej til Maastricht i 1992 samt Danmarks rolle i den store østudvidelse. Og elevopgaver og lærervejledninger produceret af undervisere ligger klar til at blive printet ud.

Du kan også slippe dine elever løs i det digitale rollespil Europe at Work og lade dem lege sig igennem EU's lovgivningsproces. Rollespillet er et innovativt bud på undervisning og målrettet samfundsfag på ungdomsuddannelserne. Folketingets EU-Oplysning udbyder 22 gratis spil i skoleåret 2023/2024.

Og hvorfor ikke lade eleverne tage plads i Europaudvalget ved at booke et oplæg om Folketingets rolle, når EU vedtager love. I hører om, hvordan Europaudvalget fungerer, og hvordan Danmark og især Folketinget er involveret i EU's beslutningsproces. Gå på opdagelse på eu.dk/undervisning. ■

Se underholdende reportagefilm med tv-vært Christian Degn

Kultur og værdier: Skal EU-flaget til tops?
Sikkerhed og grænser: Skal Danmark have permanent grænsekontrol?

Folkestyre og suverænitet: Skal EU bestemme danske barselsregler?

Klima og miljø: Er atomkraft grøn energi?

Indre marked og velfærd: Skal EU regulere nethandel?

Se film og prøv elevopgaver på eu.dk/50

Europe at Work: Leg og lær om EU i digitalt rollespil

Lad dine elever lege sig igennem EU's lovgivningsproces i det digitale EU-rollespil Europe at Work. Rollespillet er målrettet undervisningen i samfundsfag på ungdomsuddannelserne.

Folketingets EU-Oplysning udbyder 22 gratis spil i skoleåret 2023/2024 efter først til mølle-princippet!

Book et digitalt rollespil på eu.dk/undervisning

Danmark og Europa – en podcast om dansk europahistorie

Podcastvært Anne Sofie Allarp og en række centrale aktører genoplever EF-afstemningen i 1972, danskernes nej til Maastricht-traktaten og EU-udvidelsen mod øst.

Lyt til podcastserien i 3 afsnit på eu.dk/50 og hos din foretrukne podcasttjeneste.

Få internationalt perspektiv på EU-undervisningen med Europa-Parlamentets unikke tilbud

Af Karina Skydsgaard, Koordinator for Oplev Europa og undervisningsnetværk, Europa-Parlamentet i Danmark

Europa-Parlamentet har en række gratis tilbud til både elever og undervisere, hvor der er rig mulighed for at få ny inspiration til undervisningen og lære om EU på nye og spændende måder. Tilbuddene er kendetegnet ved kombinationen af både det faglige - og ikke mindst det sociale - i mødet med nye mennesker og kulturer, når der bl.a. inviteres til seminarer og workshops i Bruxelles og Strasbourg. Blandt vores allermost populære muligheder er vores European Parliament Ambassador School Programme (EPAS) og Euroscola i Strasbourg. ■

Euroscola - vær Europa-Parlamentariker for en dag

Euroscola er en unik mulighed for at skoleelever i alderen 16-18 år kan prøve at være medlem af Europa-Parlamentet for en dag. Eleverne får en lærerig oplevelse i plenarsalen i Strasbourg - langt fra de traditionelle klasseværelser - så de på egen krop kan erfare, hvordan der forhandles i en international sammenhæng. I løbet af Euroscola-dagen vil eleverne præsentere deres skole for de andre deltagere og blive inddelt i flersprogede arbejdsgrupper, der skal diskutere og forberede sig på debat i plenum. Under debatten skal eleverne fra de forskellige arbejdsgrupper præsentere og argumentere for deres lovforslag, og debatten afsluttes med en afstemning om de fremsatte lovforslag. Europa-Parlamentet yder tilskud de skoleklasser, som deltager i Euroscola.

EPAS - bliv del af et europæisk undervisningsnetværk med over 1700 skoler

Savner du inspiration til din EU-undervisning og savner du et netværk at sparre med? Så er European Parliament Ambassador School Programme (EPAS) måske noget for dig og din skole. EPAS er særligt målrettet udskoling, efterskoler og ungdomsuddannelser, som gerne vil gøre lidt ekstra ud af EU-undervisningen og som gerne vil klæde eleverne bedre på til at stemme ved Europa-Parlamentsvalgene. Som medlem af EPAS får I som skole adgang til en række særlige fordele og bliver en del af et europæisk netværk med over 1700 skoler, som løbende bliver flere og flere. Programmets mange muligheder tæller bl.a. Skype-samarbejde med de danske Europa-Parlamentarikere, webinarer med aktuelle oplægsholdere, filmvisninger, seminarer og workshops i Bruxelles og Strasbourg samt events med andre EPAS-skoler både online og i andre medlemslande.

Lyder et af disse tilbud, som noget for dig og din skole, så kontakt endelig Europa-Parlamentets kontor i Danmark på epkbenhavn@ep.europa.eu eller tlf. 33143377

Vil du vide mere om EPAS og Euroscola?

www.europarl.europa.eu/denmark/da/skoler

Vil du vide mere om alle Europa-Parlamentets tilbud til skoler?

www.youth.europarl.europa.eu/da/home.html

Tag på EU-studietur i egen region

DEO har i samarbejde med syddanske partnere lanceret et nyt regionalt studieturskoncept om EU og internationale muligheder i Syddanmark. Målet er at gøre det komplekse EU-stof mere levende for de unge og samtidig åbne deres øjne for nogle af de mange spændende karrieremuligheder, der er i regionen.

Af Amanda Hersbøll

Hvilken betydning har EU for Region Syddanmarks virksomheder, organisationer og borgere? Hvordan skaber EU på godt og ondt rammerne for den grønne omstilling, regional udvikling, landbrug, innovation og digitalisering?

DEO har i år lanceret hjemmesiden til projektet *Europæiske kompetencer i Region Syddanmark*, som er et nyt studierejsekoncept, der skal inspirere eleverne til at udforske disse spørgsmål. I samarbejde med South Denmark EU Office og en håndfuld syddanske gymnasier har vi udviklet syv forberedelsesforløb og tematiske studierejser, der bygger bro mellem uddannelserne og den konkrete virkelighed, som virksomheder, organisationer og borgere opererer i.

Vi har samtidig etableret et relevant og spændende besøgsnetværk med ca. 30 besøgssteder i Region Syddanmark, hvor eleverne kan lære mere om, hvordan EU-politik påvirker dagligdagen for helt almindelige syddanskere – på godt og ondt. Eleverne har forberedt sig på temaerne på forhånd og kommer rundt om 2-3 EU-temaer på en studietur i deres egen region. For mange er det en øjenåbner, hvordan store internationale dagsordner gør sig gældende fra Rømø til Kruså og Ærø.

På DEO's undervisningsside kan eleverne (eller lærerne) udvælge et eller flere af de syv valgte temaer, der kommer hele vejen rundt om EU's indvirkning i regionen: Nationale mindretal og regionalt samarbejde, migration, miljø og kemi, den grønne omstilling, fri bevægelighed, innovation, digitalisering, landbrug og landdistrikter. Her kan eleverne lære om regionale vinkler på

en international dagsorden og prøve kræfter med øvelser, der sætter den nye viden i spil.

Projektet er opbygget, så du selv kan designe din egen studietur med fokus på EU på en, to eller flere dage. DEO holder gerne et indledende møde, hvorefter I selv booker transport og aftaler hos besøgsstederne. ■

Projektets syv partnere

Partnerskabet bag dette projekt består af: Svendborg Gymnasium, IBC Fredericia, South Denmark EU Office, Tønder Gymnasium, Mulernes Legatskole, Varde Gymnasium og Demokrati i Europa Oplysningsforbundet (DEO).

Svendborg
Gymnasium

IBC

South
Denmark
European
Office

Tønder
Gymnasium

Mulernes
Legatskole

VARDE
GYMNASIUM

DEO

Læs mere om EU i regionerne

Du kan udforske projektet og undervisningsmaterialet på www.undervisning.deo.dk/euisyddanmark.

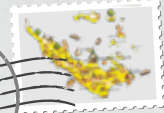
DEO har også lanceret et lignende projekt om EU i Region Midtjylland, der kan tilgås på www.undervisning.deo.dk/euimidtjylland.

Hvis du er interesseret i at planlægge en regional studierejse – eller har input til materialet – kan DEO kontaktes på undervisning@deo.dk

De omtalte projekter er udviklet med støtte fra de to regioners uddannelsespuljer.

Sønderjyske elever på eventyr i Region Syddanmark

Den 6. september 2022 drog vi afsted med bus fra Tønder Gymnasium med to samfundsfagsklasser på en to-dags ekskursion. Tema for turen var "EU i Syddanmark" med en overordnet problemstilling, der lød "hvordan påvirker EU den førte klimapolitik i Region Syd?". Forud for ekskursionen havde vi i begge klasser arbejdet med netop EU i undervisningen. Den første del af forløbet bestod af den obligatoriske gennemgang af historien fra kul- og stålunion til EU, af EU's institutioner og af lovgivningsprocessen. Anden del af forløbet havde et mere klarere fokus på EU's rolle i klimapolitikken, herunder EU's betydning for den klimapolitik, der føres i Danmark. Hertil brugte vi blandt andet DEO's undervisningsplatform, som indeholder forskellige temapakker om EU-emner og ét med særlig fokus på Region Syddanmark. Og det var netop med et ønske om at anskueliggøre EU's indflydelse på den politik, der føres lokalt og regionalt, at vi deltog i projektet om EU's rolle i Syddanmark.

Programmet for ekskursionen var planlagt i tæt samarbejde med DEO, der havde hjulpet med kontakt til relevante aktører og i det hele taget havde udarbejdet et nærmest skræddersyet program til os. På dag 1 tog vi turen fra Tønder i det sydvestligste hjørne af Danmark tværs over Jylland til Als, hvorfra vi tog færgen til Ærø. Ærø kommune arbejder målrettet med at blive CO2-neutral kommune, og det var netop disse mange initiativer på øen, som vi skulle høre nærmere om. Det startede allerede på fæргеoverfarten, hvor vi fik en rundvisning på og et oplæg om el-færgen Ellen, og på Ærø besøgte vi herefter Ærø Energy Lab til et foredrag om den særlige klimaindsats på øen og Marstal Fjernvarme til et kort oplæg og en rundvisning. Alle steder var på forhånd orienteret om vores interesse, og fokus blev derfor i deres oplæg ikke kun på klimaindsatsen, men i lige så høj grad på EU's rolle i forhold til både forskning, støttemidler og udvikling.

Efter en lang og god dag på Ærø tog vi færgen til Svendborg, hvor vi overnattede lidt uden for byen, og næste morgen gik turen til SIMAC i Svendborg, hvor man udover uddannelse til maritime erhverv som maskinfører, skibsfører og skibsofficer også forsker i bæredygtig udvikling inden for skibsfart. Her hørte vi blandt andet om MARS projektet om automatiseret skibsfart, og eleverne fik lov i simulatorer at styre containerskibe i både i tåge og stormvejr. Derfra gik turen videre til Kolding, hvor vi skulle høre om nogle af de tiltag, der er foretaget i Kolding Kommune for at fremme en bæredygtig udvikling. Vi besøgte her Bæredygtighedshuset og Food2030, hvor vi hørte både om fødevarerpolitik, genbrugstøj og en række andre gode initiativer, og eleverne fik ligeledes lov til at arbejde med tiltag, der kunne tages med tilbage til Tønder Gymnasium og præsenteres for skolens ledelse. Sidst på eftermiddagen gik turen hjemad.

Som afslutning på forløbet skulle eleverne udarbejde et projekt med fokus på netop EU's betydning for klimapolitikken. Eleverne var derfor på turen udstyret med et notehæfte med spørgsmål, der skulle besvares ved de forskellige besøg. På denne måde sikrede vi, at eleverne fik stillet de relevante spørgsmål, samt fik noteret flittigt ved de forskellige besøg – der skulle nemlig indgå citater i opgaven.

Elevernes projekter viste, at de konkrete møder på Ærø, i Svendborg og i Kolding med en række forskellige initiativer og aktører gjorde ellers vanskeligt tilgængeligt materiale langt mere håndgribeligt. Abstrakte klimamål og integration på EU-niveau kunne kobles til og forklares med henvisning til el-færger, solpaneler og automatiserede containerskibe. Vi kan derfor fra Tønder klart anbefale en lignende tur. Det kan gøres både som en endagstur til Ærø (endda ret billigt) eller som vi gjorde over to dage. Ønskes flere oplysninger om turen er man naturligvis velkommen til at kontakte os.

Mvh Ditte og Mikkel

Samfundsfagslærere på Tønder Gymnasium

DEO var i foråret 2023 på studierejse til Bruxelles med en gruppe fagligt aktive unge.

EU sætter rammerne for de faglærte

Bør en laborant, en funktionær eller en fotograf vide noget om EU? Det var måske ikke nødvendigt for 30 år siden, men faglærte og elever på erhvervsuddannelserne (EUD) skal i stigende grad forholde sig til europæiske dagsordener og specifikke EU-regler.

Af Kasper Tonsberg Schlie

Ifølge loven har erhvervsuddannelserne fem grundlæggende formål. Udover at uddanne unge og voksne til at kunne udføre et erhverv med stolthed og kvalitet, står det beskrevet, at skolerne skal "give de uddannelsessøgende viden om internationale forhold og viden som grundlag for arbejde og uddannelse i udlandet."

Denne formålsparagraf er ikke blot flotte ord vedtaget af Folketinget, men udtryk for en stigende tendens på de mere end 100 erhvervsuddannelser: Verden, og særligt Europa, banker på døren med både muligheder, ny teknologi, regler og risici.

I februar 2023 rejste DEO til Bruxelles med en gruppe unge faglærte, hvor vi så nærmere på, hvilken betydning EU har for deres arbejde. ■

Rejs til Bruxelles med DEO

DEO har flere års erfaring med at arrangere studierejser til Bruxelles, hvor vi trækker på vores store netværk af journalister, interesseorganisationer og politikere. Det kan både være for fagligt aktive, som omtalt i denne artikel, eller for undervisere. Skriv til amanda@deo.dk og hør nærmere.

Annie Grim Balsen,
administrativ medarbejder,
FH Hovedstaden

EU har stor betydning for fagbevægelsen

Jeg møder ikke EU direkte i min hverdag, men mange af de områder som vores medlemsorganisationer berører og er interesseret i, hører ofte under en eller anden form for EU-lovgivning.

EU har en kæmpe betydning for fagbevægelsen. Den frie bevægelighed har stor indvirkning på det danske arbejdsmarked, hvor arbejdskraft fra andre EU-lande ofte bliver underbetalt og har dårligere arbejdsforhold, fordi de ikke er organiserede. Der sker også mange andre ting som Platformsdirektivet, og selvfølgelig mindstelønsdirektivet, som vi ikke just er glade for.

Jeg tror dog også, at vi har en tendens til at glemme, hvor meget der egentligt foregår på EU-plan og derfor først reelt kan ændres, hvis vi påvirker processen. Det er ikke kun EU, der skal finde på idéerne. Det er også os, som fagbevægelse, der skal være fremme i skoene og fortælle, hvad der er behov for.

Turen med DEO har i endnu højere grad åbnet mine øjne for vigtigheden af at kende til lovgivningen og processerne i EU. Det blev helt tydeligt, at EU har været nedprioriteret af fagbevægelsen gennem tiden og vi derfor er en lille gruppe overfor en stor gruppe af lobbyister fra arbejdsgiversiden. Samtidig er det heller ikke i hele processen, at vi kan være med til at skabe og forme lovgivningen, hvilket jo også er relevant at tage stilling til.

EU regulerer din og min medicin

Det slog mig først rigtigt, da vi var i Bruxelles, hvor meget indflydelse EU har på mit arbejdsliv og ikke kun mit privatliv. Jeg arbejder som laborant på Region Hovedstadens Apotek, hvor vi producerer medicin til hospitalerne i regionen.

Min opgave er at lave kvalitetskontrol på de næsten 400 forskellige produkter, vi laver. Vi arbejder efter EU's GMP-regler (Good Manufacturing Practice), som gør at vi har en masse krav som vores produkter skal overholde. De krav kommer fra Europa-Parlamentet og Rådet, og det gør, at alle der producerer medicin til det europæiske marked skal leve op til de samme krav. Det gik rigtigt op for mig under vores oplæg af Marianne Vind, hvor stor en del af mit arbejde der er bestemt af Europa-Parlamentet og Rådet.

Til dagligt arbejder vi sammen med Lægemiddelstyrelsen, men de følger blot reglerne fra EU. GMP-kravene kan til tider være rigide og man møder da heller ikke mange laboranter i kvalitetskontrollen, som ikke har en mening om GMP, men det er samtidig rigtig rart at vide, at den medicin jeg kan købe på apoteket eller får på hospitalerne alle er producerede under de samme krav.

Ricki Thanning, laborant på Region Hovedstadens Apotek og næstformand i HK ungdom hovedstaden

GDPR på godt og ondt

Turen til Bruxelles var en øjenåbner! Det er her reglerne bliver lavet! Jeg arbejder til daglig som kontorelev og jeg kunne se, hvordan EU påvirker mit arbejde. Det er både i forhold til bogføringsregler, men særligt GDPR.

Vi kan ikke længere blot beholde alle dokumenter, men må vurdere, hvorvidt de fortsat er relevante for arbejdet. Særligt i forhold til kontrakter med personfølsomme data. EU skaber flere regler, der gør arbejdet mere besværligt, men det er på godt og ondt, for reglerne er der af en årsag. Derfor skal der være en dialog, hvis lovgivningen ikke fungerer. Der kan det være sværere at give feedback til EU og få tilpasset lovgivningen, fordi det er så komplekst og langt væk i forhold til Folketinget.

I Bruxelles kunne man også se, hvordan fagbevægelsen faktisk har ret stor indflydelse på den politiske proces. Men virksomhederne er mere kraftigt til stede end fagbevægelsen og kan påvirke processen mere aktivt. Det kræver en stor indsigt at kunne påvirke systemet.

Asbjørn Frier, kontorelev hos A4 medier

Der er plads til alle unge i EU-debatten

Den danske EU-debat skal bredes ud i hele landet og ungdommens stemmer skal høres. Det er grundidéen med DEO ung, der gennem innovative debatter møder ungdommen med nysgerrighed, åbenhed og spørgsmål, der tager de unges tanker og idéer om EU alvorligt.

Tip en ung!

Hvis du kender en ung mellem 16 og 30 år, der har mod på at blive en del af et fagligt og socialt netværk og har lyst til at styrke ungdommens stemme i EU-debatten, så tip endelig vedkommende til at læse nærmere på www.deo.dk/ung

Af Janus Nilsson

I DEO har vi gennem de seneste år opbygget en aktiv ungeafdeling, der sætter fokus på EU til events i hele landet. Som aktiv frivillig i DEO ung bliver man en del af et voksende ungenetværk, der på nytænkende vis inddrager flere unge i den danske EU-debat.

De unges stemmer er helt centrale i projektet, hvor man igennem et kursusforløb kommer til at stifte bekendtskab med at debattere EU-emner på turnéer på tværs af landet. Der vil være undervisning i moderator teknik, hvordan man er en god ordstyrer samt undervisning i aktuelle EU-emner. Som ung frivillig får man mulighed for at have stor medbestemmelse på, hvordan projektet udledes, så det giver bedst mening for den unges egen udvikling og indflydelse på den offentlige debat.

DEO ung arbejder for at skabe nuanceret oplysning, indsigt og viden om EU-emner, som man tager med ud i landet sammen med de andre unge frivillige. Vi lægger stor vægt på at møde andre unge præcis, hvor de befinder sig. De unge mennesker skal kunne spejle sig i andre unge, så det ikke altid er en voksen, ekspert eller en lærer, der fortæller dem hvordan EU er skruet sammen. I stedet møder man unge, der gerne vil høre hvordan andre unge mener samfundet hænger sammen.

Det er afgørende for DEO ung, at vi er nuancerede og partipolitisk neutrale i vores EU-formidling. Vi er hverken for eller imod EU, og der skal være plads til alle spørgsmål, meninger og holdninger – især de stemmer der oftest overhøres i den offentlige debat. I DEO ung lyder mottoet at alle unge kan engageres i EU. Her mener vi oprigtigt, at alle unge mellem 16 og 30 år kan udvikle deres egen politiske stemme med den rette støtte og oplæring.

DEO ung har sat sig for, at nå så bredt ud til den danske ungdom, som muligt. Derfor møder vi de unge, der hvor de er på gymnasier, erhvervsskoler, FGU'er og meget mere. DEO ung vil skabe et bredt netværk af unge der sætter EU-spørgsmål på dagsordenen, så de unge får en indflydelse på deres egen fremtid.

I dag består DEO ung af 25 aktive frivillige, men vi vil gerne være mange flere, så vi kan nå ud i alle kroge af landet i forbindelse med valget til Europa-Parlamentet i 2024. ■

Ny inspiration til din EU-undervisning

Hvordan gør vi timerne om EU spændende og aktiverende? DEO har i dette magasin inviteret en lang række aktører til at give deres bud på, hvordan man kan gribe EU-stoffet an. Magasinet er fyldt med idéer og læremidler, der folder EU-temaer ud i klasserummet, på tværs af skolen, rundt i regionen og gennem internationalt samarbejde.

Se mere på www.undervisning.deo.dk
og i Facebookgruppen EU i undervisningen

DEO
UNDERSVISING

undervisning@deo.dk ■ tlf. 70 26 36 66 ■ www.undervisning.deo.dk